

ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASI
JOQARI HÁM ORTA ARNAWLÍ BILIMLENDIRIW MINISTRILIGI

ÁJINIYAZ ATINDAGI NOKIS MÁMLEKETLIK
PEDAGOGIKALIQ INSTITUTI

«Tálimdi jetilistiriwde innovaciyahq usılda
oqitiw hám tárbiyalaw» atamasındaǵı
Respublikahq ilimiy-ámeliy konferenciya

MATERIALLARI

25-26-NOYABR 2022-JIL

«Ta'limni takomillashtirishda
innovatsion uslubda o'qitish va tarbiyalash»
mavzusidagi Respublika ilmiy- amaliy anjuman

MATERIALLARI

25-26 NOYABR 2022 YIL

NOKIS - 2022

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ JOQARÍ HÁM ORTA ARNAWLÍ
BILIMLENDIRIW MINISTRILIGI**

**ÁJINIYAZ ATÍNDAGÍ NÓKIS MÁMLEKETLIK
PEDAGOGIKALÍQ INSTITUTÍ**

**«Tálimdi jetilistiriwde innovatsion usılda oqıtıw hám tárbiyalaw»
atamasındağı**

Respublikalıq ilimiy-ámeliy konferenciya

MATERIALLARÍ

25-26-NOYABR 2022-JÍL

**«Ta’limni takomillashtirishda
innovatsion uslubda o‘qitish va tarbiyalash» mavzusidagi**

Respublika ilmiy- amaliy anjuman

MATERIALLARI

25-26 NOYABR 2022 YIL

NÓKIS- 2022

«Tálimdi jetilistiriwde innovaciyalıq usılda oqıtıw hám tárbiyalaw» atamasındaǵı Respublikalıq ilimiy-ámeliy konferensiya materialları toplamı.
Nókis-2022-j. 318-bet

«Tálimdi jetilistiriwde innovaciyalıq usılda oqıtıw hám tárbiyalaw» atamasındaǵı Respublikalıq ilimiy-ámeliy konferensiya materiallarına Respublikamızdıń joqarı hám orta arnawlı oqıw orınları pedagog-xızmetkerleri, úlken ilimiy xızmetker-izleniwshiler, magistrantlar, studentler hám ulıwma bilim beriw mektepleri muǵallimleriniń ilimiy- izertlew hám tálim-tárbiya máselelerine arnalǵan ilimiy bayanatları kirgizilgen.

Konferensiya materiallarınıń mazmunı hám onda kórsetilgen dereklerdiń durıslılıǵına avtorlar juwapker.

Redkollegiya quramı:

- 1 B.P.Otemuratov -rektor, redkollegiya baslıǵı
- 2 M.A.Jalelov -ilimiy isler hám innovaciyalar boyınsha prorektor, redkollegiya baslıǵı orınbasarı

Redkollegiya aǵzaları:

- 3 **O‘. Q. Tolipov** – Nizomiy nomidagi TDPU “Professional ta’lim metodikasi” kafedrası mudiri, pedagogika fanları doktori, professor
- 4 **B.Á.Abdikallov** -Qaraqalpaq mámleketlik universiteti fizika kafedrası professorı
- 5 **M.B.Tagayev** -Qaraqalpaq mámleketlik universiteti fizika kafedrası baslıǵı
- 6 **G. M. Anarkulova** -Nizamiy atındaǵı TMPU Texnologiyalıq tálim kafedrası docenti
- 7 **B. B. Prenov** -matematika oqıtıw metodikasi kafedrası baslıǵı
- 8 **B.K. Dawletmuratov** –texnologiya tálimi kafedrası baslıǵı
- 9 **A. B. Kamalov** -fizika oqıtıw metodikasi kafedrası baslıǵı
- 10 **A. Jumamuratov** -fizika oqıtıw metodikasi kafedrası professorı
- 11 **B. YA. YAvidov** -fizika oqıtıw metodikasi kafedrası docenti
- 12 **T. J. Ismoilov** -A.Qodiriy nomidagi JDPU
- 13 **J.A.Darmenov** - súwretlew óneri hám injenerlik grafikası kafedrası docenti
- 14 **M. Alaminov** -informatika oqıtıw metodikasi kafedrası baslıǵı
- 15 **G.E.Qarlıbaeva** - fizika oqıtıw metodikasi kafedrası docenti
- 16 **B. A.Ibragimov** -texnologiya tálimi kafedrası docenti
- 17 **Z. Dumagulov** - texnologiya tálimi kafedrası PhD
- 18 **Ǵ. Mambetkadirov** -súwretlew óneri hám injenerlik grafikası kafedrası baslıǵı
- 19 **N. T. Orınbetov** -texnologiya tálimi kafedrası docenti

KIRIS SÓZ

Házirgi dáwirde tálim sistemasınıń tiykarǵı wazıypalarınan biri zamanagóy jetik rawajlangan, oylaw qábileti joqarı, dóretiwshi, aktiv, jetik maman qánigeni tayarlawdan ibarat. Bunday qánigeni pedagogikalıq uqıpǵa iye, zamanagóy innovciyalıq texnologiyalar menen oqıtılǵan dóretiwshi, professional jetik oqıtıwshı tayarlay aladı.

Texnologiya hám innovaciya maqseti, mazmunı hám shólkemlestiriliwindegi barlıq ayırmashılıqları menen birge nátiyjesi tálim iskerligi natıyjeliligin asırıwǵa, oqıwshını ózin betinshe tálim alıwdıń aktiv subektine aylandırwǵa qaratılǵan.

Zamanagóy pedagogikalıq texnologiyalar oqıw procesiniń dástúriy emes strukturasını usınıs etedi, bul jerde subektiv múnásebetler qáliplestiriledi.

Innovciyalıq texnologiyalar pedagogikalıq processte oqıtıwshı hám talaba iskerligine jańalıq, ózgerisler kiritiw bolıp, onı ámelge asırıwda interaktiv uslılardan paydalanıwdı talap etedi.

Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń 01.04.2021- jıldıǵı PF-6198-sanlı “Ilmiy hám innovacion iskerlikti rawajlandırıw boyınsha mámlekettiń basqarıw sistemasın jetilistiriw haqqında” ǵı pármanında tómendegishe punklerdi kórsetip ótilgen. Bular:

- ilimiy iskerlikke tiyisli mámleket dástúrlerin qáliplestiriw, tastıyıqlaw hám olardıń orınlanıwın qadaǵalaw;
- ilimiy dárejeli kadrlardı tayarlaw sistemasın muwapıqlastırıw ;
- jaslardı ilimiy hám innovciyalıq iskerlikke tayarlawdıń nátiyjeli mexanizmlerin engiziw hám olardı hár tárepleme qollap-quwatlaw ;
- ilimiy hám innovciyalıq joybarlardı ámelge asırıwda investiciyalardı keńnen jıratıw, jeke sektor aktivligin asırıw hám venchurga tiykarlangan finanslıq támiynlewdi rawajlandırıw;
- innovciyalıq islenbeler tiykarında ámelge asırılatuǵın joybarlardı finanslıq, ekonomikalıq hám texnikalıq ekspertizadan ótkeriw hám intellektuallıq múlk obiektlerin en jaydırıw ushın zárúr sharayatlardı támiyinlew;

Bul konfrensiyaǵa usınıs etilgen ilimiy maqalalar hám tezisler, joqarı oqıw orınlarınıń professor-oqıtıwshıları, erkin ızleniwshiler, magistrant, talaba jasları menen birgelikte ulıwma orta bilim beriw mektepleri oqıtıwshılarınıń t.limdi jetilistiriwge qaratılǵan aktual másleri boyınsha toplanǵan miynetlerinen ibarat.

Bul konfrensiya, álbette tálimdi jetilistiriwde innovaciyalıq usıllardıń rawajlanıwına óziniń úlken úlesin qosadı. Sonı da atap ótiw kerek, bul konfrensiyada tálimdi jetilistiriwde innovaciyalıq usılda oqıtıw hám tárbiyalawda alıp barılıp atırǵan ilimiy-izertlewler nátiyjeleri, pikirler hám usınısları kórip shıǵıladı. Konfrensiya toplamı materialları tálimdi rawajlandırıwdaǵı mashqalalardı tereńrek úyreniw, ilimiy izertlew jumısların jáne de jetilistiriwge járdemlesedi.

Shólkemlestiriwshi komitet

Kartinalardı analiz etkende xudojniklerdiń dóretiwshiliginde teoriyalıq bilimlerdi alamız hámde ámeliy kónlikpelerge de iye bolamız. Bunda tiykarınan olardıń dunyaǵa degen kóz qarasın bilip alamız. Mekteplerde súwretlew ónerin oqıtıw arqalı bir qatar tálím –tárbiyalıq wazıypalar ámelge asırıladı. Bul wazıypalardı ámelge asırıw oqıwshılardıń oy órisin rawajlandırıwǵa múmkinshilik beredi, olardıń qorshaǵan ortalıq tuwralı túsiniqlerin ulıwmalasıradı hám tereńlestiredi. Ásirese súwretlew óneri shınıǵıwlarınıń áhmiyetli wazıypalarınıń biri- bul oqıwshılardı súwretlew óneri shıǵarmaları hám olardı dóretiwshiler menen tanıstırıw bolıp esaplanadı.

Súwretlew óneriniń tiykarǵı wazıypasınıń biri oqıwshılardı kórkemlik bilim hám tárbiya beriwden ibarat. Kórkemlik bilim hám tárbiya bul oqıwshılardıń turmısındaǵı, tábiyattaǵı, kórkem ónerdegi, adamlardıń óz-ara qatnasıqlarındaǵı gózzallıqlardı tolıq túsiniw uqıwın tárbiyalaw hám gózzallıq nızamları tiykarında dóretiwshiliginiń ósiriwden ibarat. óytkeni, gózzallıq oqıwshılardıń aqıl oyna, bilimine psixologiyasına tásir jasap, ruwxıy dúnyasını bayıtadı. Mekteplerde súwretlew óneri shınıǵıwlarınıń oqıwshılardıń dóretiwshiliginiń ósiriwdegi roli oǵada úlken. Sebebi ol turmısqa, aynala átirapqa estetikalıq qatnas jasaw ilhamınıń tiykarı bolıp, súwretshilikti quwanış hám ruwxıy azıq dárejesine aylandırıwǵa járdemlesedi. Súwretlew óneri úlgilerin úyreniw arqalı biz dógerek átiraptaǵı predmetlerdiń kólemine ózine uqsatıp súwretlew menen birge, olardıń esetikalıq sezimlerin kompoziciyalar dúziw, qorshaǵan ortalıqqa hám hádiyselerge izleniwshilik penen múnasebette bolıw, olardı úyreniw, súwretlew óneriniń teoriyalıq tiykarları (jaqtısaya, reńtanıw, perspektiva, kompoziciya) menen tanıstırıw, gúzetiwshelik, kóriw, eslep qalıw, shamalaw qábileti, keńislik hám obrazlı oylawların, abstrakt hám logikalıq oylaw qábiletin rawajlandıradı.

Súwretlew óneri páni muǵllimi ullı xudojnikler hám súwretlew óneri tarawında koplep teoriyalıq bilimler menen ámeliy bilimlerdi miyras etip qaldırǵan insanlardıń turmısı hám dóretiwshilik jumısları menen tanıstırıw, olardıń shıǵarmaların tereń úyreniw de úlken áhmiyetke iye. Kartinalardı analiz etkende xudojniklerdiń dóretiwshiliginde teoriyalıq bilimlerdi alamız hámde ámeliy kónlikpelerge de iye bolamız. Bunda tiykarınan olardıń dunyaǵa degen kóz qarasın bilip alamız. Mekteplerde súwretlew ónerin oqıtıw arqalı bir qatar tálím –tárbiyalıq wazıypalar ámelge asırıladı. Bul wazıypalardı ámelge asırıw oqıwshılardıń oy órisin rawajlandırıwǵa múmkinshilik beredi, olardıń qorshaǵan ortalıq tuwralı túsiniqlerin ulıwmalasıradı hám tereńlestiredi. Ásirese súwretlew óneri shınıǵıwlarınıń áhmiyetli wazıypalarınıń biri- bul oqıwshılardı súwretlew óneri shıǵarmaları hám olardı dóretiwshiler menen tanıstırıw bolıp esaplanadı.

Súwretlew óneri úlgilerin úyretiwdiń teoriyalıq tiykarları kórip shıǵatuǵın bolsaq

1. Kompoziciya tiykarları.
2. Sızıqlı konstruktiv dızilisi.
3. Buyımlardıń salıstırmaılıǵı.
4. Perspektiva nızamlıqları .
5. Háreket.
6. Orınlanıp atırǵan kórinistiń jaqtı-saya nızamlıqları.
7. Súwretlengen kórinistiń izbe-izlikte durıs orınlanıwı .

Bul kónlikpe hám uqıplılıqlar talabalardıń oqıw processini dawamında súwretlew iskerligi arqalı rawajlanadı hám jetilistirip barıladı. Grafikada islengen shıǵarmalarda xudojniktiń dóretiwshilik uqıplılıǵın, islengen kartinasında qollanılǵan nızam qaǵıydalarǵa ámel qılınǵanlıǵı álbette qálem menen islewdegi sheberlikleri úyreniledi. Bulardıń barlıǵın úyreniw ushın qızıǵıwshılıq, teoriyalıq bilim hám tájiriybelerin arttırıw ushın bolsa úzliksiz dóretiwshilik penen shuǵıllanıw kerek. Sonday aq kartinalardı úyreniw ushın jeterli sheberlik hám bilimge iye bolıwı kerek. Súwret salıw tiykarların úyreniw, zattıń ózine qarap súwretlewdi izbe izlikte

úyreniw bolashaq súwretlew óneri páni oqıtıwshısının jeterlise uqıplılıqqa iye bolıwı hámde ámeliy bilimlerde ózlestirgen bolıwı, hám de súwretlew ónerininen teoriyalıq tayarlıgınıń bar ekenligine de baylanıslı.

Usı temaǵa baǵıshlanǵan ilimiy-teoriyalıq kóz qarar penen alıp barılǵan dóretiwshilik jumıslarǵa qarap grafika menen shuǵıllanıw óziniń teoriasına tayanǵan halda ámeliy dástúrlerin, sonday aq súwret salıw qaǵıydalarınń islep shıǵılıwın ámelge asıra alǵan. Ápiwayıdan quramalıǵa ótiw principine tiykarlanıp qálemsúwrette islew jolları, bunda ayrıqsha aytıp ótiw kerek, demek kartina qaysı dáwirde bolıwına qaramastan, súwretlew óneriniń rawajlanǵan eń joqarı shoqqısı, onıń ilimiy tiykarlanǵan, anıq islep shıǵılǵan metodlarında hámde teoriyalıq bilimler menen ámeliy iskerliginiń birleskenligi óz sáwleleniwini tapqan.

Grafikaǵa tiyisli teoriyalıq bilimler bolsa talabalar ushın júdá zárúr.

Grafikada, qálemsúwrette sızıwdıń nızam qaǵıydaları, ondaǵı terminler, hár qıylı instrumentler menen islew texnologiyası, jaqtı sayalar, olardıń buyım hám predmetlerdegi kórinisleri: terek hám shaqalardıń dúzilisiniń ózgeshelikleri sıyaqlılardı oqıtıwshı oqıwshılardıǵa metodikalıq basqıshlardan paydalanǵan halda durıs súwretlewdi úyretiw hám ilimiy tárepten túrlise túsindire alıwı kerek.

Súwretlew óneri shıǵarmaların teoriyalıq jaqtan úyreniw rejesi

1. Kartina avtorı, shıǵarmanıń ataması, formatı, texnikası, islengen waqtı hám ornı, ideya hám onıń ámelge asırılıwı.

2. Metod, baǵdar

3. Kompoziciya túri

4. Kartina túri: molbert, grafika

5. Materialdı tańlaw (molbert túslew (shtrixlaw) ushın): hár qıylı qálemler, xudojniktiń usı materiallardan paydalanıw ózgesheligi.

6. Súwretlengen janr (portret, peyzaj, natyurmort, tarixiy mifologiyalıq janr,).

7. Peyzaj syujeti. Simvollıq mazmunı (eger bar bolsa).

8. Elementlerdiń tegislik hám keńislikte jaylasıwı, proporciyası.

9. Kartinadaǵı ózgeshelikler:

• shtrix; • jaqtılıq; • kólem; • tegislik; • sızıq.

10. Shıǵarma kórinisinen alınǵan jeke tásirler.

Demek, bunda tiykarınan shıǵarmanıń qádiri hám áhmiyeti, onıń ekspressiv paziyetlerin kórkem óner tariyxındaǵı ornı haqqında juwmaq shıǵarıw múmkin.

O‘ZBEK XALQ AMALIY BEZAK SAN’ATI TURLARI VA ULARNING O‘ZIGA XOS TOMONLARI

Azimova Muhayyo Barotovna dotsent

Buxoro davlat universiteti

O‘zbek xalqining ko‘p asrlik tarixida shakllangan xalq amaliy bezak san’ati turlari boy va rang-barang madaniy merosimizning eng ajoyib va ommaviy qismini tashkil etadi. Uning o‘zbek diyorida vujudga kelib taraqqiy etgan san’ati turlari bemisl va betakrorligi bilan dunyoga mashhur. Tasviriy san’atga chuqur, falsafiy yondoshish natijasida shartlilik, stillashtirish, ramziylikka asoslangan badiiy bezak asarlari yaratish kuchaygan. Ushbu tarixiy omil o‘zbek milliy bezak san’atining gurkirabrivojlanishiga turtki bo‘lgan, bu hozirda jahonga mashhur me‘morchilik yodgorliklarimiz [ulardagi ganchkorlik, koshinkorlik, naqqoshlik, xattotlik, va boshqa turdagi san’atlar xalqimizning buyuk o‘tmishidan dalolatdir.

Samarqand, Buxoro, Xiva, Shaxrisabz, Termiz, Toshkent, Qo‘qon va boshqa shaharlardagi me‘morchilik, xalq amaliy bezak san’ati yodgorliklari o‘tmish avlodlarimiz

yaratgan barkamol, takrorlanmas va tarixan bebaxo san'at asarlarining namunalari bo'lib, xalqimizning va shu bilan birga, jahon madaniyatining durdonalaridan bo'lgan badiiy madaniy merosni tashkil etadi.

Markaziy Osiyo naqqoshlik san'ati qadimdan dunyoga mashxur. O'tmishda otobobolarimiz qurgan muvaffaqiyatli binolar hozirgi kungacha maftunkor jilosini yo'qotmagan. Yuksak did bilan ishlangan naqshlar bizni hayratga solib kelmokda.

Milliy naqshlarimiz g'oyatda boy mazmunga ega. Oddiy qoshik, lagan, quticha, sandiq, belanchak, cholg'u asboblari, uy-ro'zg'or buyumlaridan tortib turar joy va jamoat binolarining devor hamda shifrlariga solingan naqshlar insonni hayratga soladi, uni o'ylantiradi.

Ganchkorlik, kandakorlik, kashtado'zlikda, zardo'zlik, kulolchilik, zargarlik, gilam to'qish, to'qimachilik, inkrustatsiya, panjaralar va hokazolarda har xil yo'llar bilan naqshlar ishlanadi. Masalan, o'yib, chizib chok yordamida, zarb bilan, qadab va boshqa usullardan foydalanilgan.

Naqqoshlik san'ati tarixi insoniyat madaniyati bilan bir qatorda qadimiydir.

O'zbekiston xududidagi arxeologik qazilmalardan Xorazm, So'g'd, Baqtriya va boshqa o'lkalarda naqsh san'atining rivojlanganligi ma'lum. Olimlarimiz Surxondaryo viloyatidagi Fayoztepa (I-II asr) Dalvarzintepa (I asr) budda ibodatxonalarini qazilmalaridan topilgan rasm, naqsh qoldiqlari orqali isbotlab berganlar. Xorazmdagi Tuproqqal'a zallari monumentidagi naqshlar bilan bezatilganligi ma'lum. VI-VII asrlarda ibodatxonalar, qasrlar va badavlat odamlarning uylari o'yima naqshlar hamda tasvirlar bilan bezatilgan.

IX-X asrlarda O'rta Osiyoda naqqoshlik san'ati avj olib rivojlandi.

Bino devorlariga naqsh solish yuksak darajada rivojlandi, binolarning ichki tomoniga ganch, yog'och o'yimachilikni qo'llash yuksak rivoj topadi. Ayniqsa maqbaralarning peshtoqlari devor va ravoqlari ganch va naqshlar bilan juda nafis bezatilgan. Naqshlar murakkablashib bordi. XI-XII asrlarda O'zbekiston hududida arxeologik topilmalar shuni ko'rsatadiki, naqshlar ichida geometrik naqsh ko'p ishlatilgan.

Girix - to'rtburchak, uchburchak va boshqa elementlardan tashkil topgan geometrik murakkab naqsh turi. Girix to'g'ri, egri va aralash chiziqlarga bo'ysundirilgan bo'lib. O'ziga xos tarqalishi bezak san'atining rivojlanishiga yangidan-yangi imkoniyatlar eshigini ochib berdi.

1127 yili Somoniy maqbarasi qurildi. U me'mor Arslon Muxammadxon boshchiligida pishirilgan oddiy g'ishtni har xil kombinatsiyalashtirib qurilgan, g'ishtlar yoz faslida eng toza ganch bilan terilgan.

XII asrda Chingizxon istilosi tufayli milliy san'at birmuncha izdan chiqsada, lekin butkul yo'q qilinmadi. Temur va temuriylar davrida esa o'zbek milliy xalq amaliy san'ati yuksak darajada rivojlandi. XIV-XV asrlarda Markaziy Osiyo xalqlari tarixida iqtisodiy va ijtimoiy **jihatdan** asoslangan o'ziga xos bo'lgan iqtisodiy-madaniy ko'tarinkilik ro'y berdi. Bu davrni biz hozir Alisher Navoiy, Abduraxmon Jomiy, Kamoliddin Behzodga o'xshash juda ko'p iste'dodli adiblar, olimlar, mutafakkirlar, san'atkorlar nomlari bilan bog'lik bo'lgan Uyg'onish (Renessans) davri deb ataymiz. XIV-XV asrlarda Samarqanda tez sur'atlar bilan turli-tuman inshootlar qurila boshlandi.

XIV-XV asrlarda koshinkorlik rivojlandi, qurilgan binolarni koshin va parchinlar bilan bezatish avj oldi. Koshin va parchinlardan ajoyib naqshlar hosil qilishga erishildi. Chunonchi, Samarqanddagi SHoxi- Zinda kompleksi, Ashratxona, Oq saroy, Ko'xna Urganchdagi To'rabekxonim maqbarasi va boshqalardir. XV asrda naqqoshlik san'ati yanada rivojlandi. Natijada naqqoshlikda kundal texnikasi paydo bo'lib rivoj topdi. Samarqandda Ashratxona, Oqsaroy maqbaralari va boshka arxitektura yodgorliklarining ichki qismi kundal usulida bezaldi.

XVI-XVII asrga kelib syujetli rasmlar deyarli chizilmay, balki kundal usulida naqshlar bilan bezash rivoj topdi. Kundal usulida Buxorodagi Xo'ja Zaniddin xonaqosi (XVI asr), Baland machit (XVI), Abdulazizxon madrasasi (XVI), Samarqanddagi Tillakori madrasasi (XVII asr) va boshqalar bezaldi. Bu arxitektura binolarida bezalgan naqshlar o'zining badiiyligi, harakatchanligi, o'ziga xos originalligi bilan kishini hayratga soladi. Naqshlarning har biri katta asar bo'lib, voqelikni naqqosh tili bilan kuylayotgandek tuyuladi. Lekin XVII asrning oxiriga kelib, bir necha joyda takrorlanadigan naqshlar va mavzularning bir, xilligi, tillaning haddan tashqari sarf etilganligi ko'zga tashlanadi. Nixoyat, bu sohada ijodiy izlanishlar nisbatdan kam bo'lganligi sezildi.

XVI-XVIII asrlar orasida o'zaro ichki urushlar va nizolar madaniyatning rivojlanishiga salbiy ta'sir etdi. Bu esa milliy naqqoshchilik san'atining rivojlanishiga ham ta'sir etdi. Buxoro, Xiva, Qo'qon xonliklari vujudga kelishi bilan san'atkorlar bu shaharlarga yig'ila boshladi. Shu vaqtdan naqqoshlik xalq amaliy san'at turlari kabi gullab-yashnay boshladi. Xivadagi Tosh hovli, Qo'qondagi Xudoyorxon o'rdasi, Buxorodagi Sitorai Moxi Xosa singari yirik binolar ajoyib naqshlar bilan bezatildi. Hajmli - planli naqsh kompozitsiyalar paydo bo'ldi. Bu bezaklar nihoyatda nafisligi bilan ajralib turar edi. Naqsh san'atining **rang-barang rivojlanishi oqibatida har bir shahar va vohaning o'ziga yarasha** naqqoshlik maktabi paydo bo'ldi. Chunonchi bu Farg'ona, Toshkent, Xorazm, Samarqand va boshqalar. Ular o'zining kompozitsiyalari, rangi jihatidan va boshqa tomonlari bilan farqlanadi.

XIX va XX asr boshlarida turar joy binolari, mahalla machitlari, saroy va o'quv yurtlari binolari, choyxonalarning devor va shiftlari jimjimador naqshlar bilan bezatildi. Ayniqsa devorlar sirtiga daraxtlar, guldastalar, guldonli guldastalar, gulli butoqlar jonli chiziqlar bilan bezatilgan. Chunonchi Quvadagi Zayniddin boyning uyi, Toshkentdagi knyaz N.K.Romanovlar saroyi, A.A.Polovsevning uyi, Marg'ilondagi Said Ahmadxo'ja madrasasi va boshqalar bunga yorqin misoldir..

XX asrning 40-yillarda qurilgan Muqimiy, Navoiy teatri binolari ajoyib naqsh, ganch va yog'och o'ymakorliklari bilan bezatildi. Naqqoshlik san'atini rivojlantirishda ajoyib xalq ustalari Farg'onalik Saidmaxmud Norqo'ziev, Toshkentlik To'xir To'taxo'jaev, Olimjon Qosimjonov, Yoqubjon Raufov, Jalil Hakimov, Xivalik Abdulla Boltaev, S.Xuboyberganov, X.Raximov, Samarqandlik Jalol va Bolta Jalilovlar, usta Madaminjon Xusanov va boshqalar hamda ularning shogirdlari yaratgan asarlar hozir ham xalqqa xizmat qilyapti. Ular avloddan avlodga meros bo'lib kelayotgan naqqoshlik san'atiga katta xissa qo'shdilar.

Xiva, Qo'qon, Buxoro xonliklari davrida xalq amaliy san'ati ustalari shu shaxarlarga yig'ila boshladilar. XIX asr arxitektura yodgorliklarini kuzatsak, ular bir xil uslubda yaratilganligini ko'ramiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bulatov S.S. YOshlarga hunar o'rgatishning milliy an'anaviy asoslari (metodik tavsiyanoma). – Toshkent: RUMS, 1999. – 20 B.
2. Bulatov S.S., YUldashev X.A., Turdieva S.H.E. Odobnoma. (Akademik litsey va kasb-hunar kollejlari uchun qo'llanma). – Toshkent: Nizomiy nomli TDPU, 2002. – 30 b.
3. Donolar bisotidan. Tuzuvchi va tarjimon S.H.SHomuhamedov. (Muharrir Mirtemir). – Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1976. – 312 b.
4. Kasb-hunar risolalari (Tuzuvchi Hasanov B) – Toshkent: Yozuvchi, 1993.

127	А.М.Кадиров Эстетическое воспитание в процессе рисования на тему.....	253
128	Н.Дж.Ядгаров Бўлажак чизмачилик ўқитувчиларида касбий кўникмаларни шакллантириш мазмуни, мақсад ва вазифалари.....	254
129	Н.Дж.Ядгаров Бўлажак чизмачилик ўқитувчиларида касбий кўникмаларни шакллантиришнинг методик асосларини такомиллаштириш йўллари.....	257
130	С.Абдуллаев Развитие художественной культуры личности в процессе художественного образования.....	259
131	Rizaev Hakimjon Ismaylovich Plener amaliyoti mashg'ulotlari jarayonida talabalar kasbiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish tizimini takomillashtirish.....	262
132	I.B.Kamolov., N.M.Avliyakulova Tasviriy san'at darslarida kompyuterdan foydalanish yo'llarini takomillashtirish.....	265
133	Р.З.Хайров Совершенствование профессиональной и методической подготовки будущих учителей изобразительного искусства.....	267
134	В. Esboġanova Súwretlew óneri shıġarmaların metodikalıq jaqtan úyreniw.....	268
135	M.B.Azimova O'zbek xalq amaliy bezak san'ati turlari va ularning o'zigaxos tomonlari.....	270
136	А.Б.Таджибаев М.Абдувалиев Чизмачилик – график таълимнинг асоси сифатида.....	273
137	Sh.Sh.Bakayev San'atni idrok qilish orqali o'quvchi yoshlarni kompetentligini oshirish.....	274
138	А.А.Холмурзаев Муҳандислик графикаси фани мисолида талабаларнинг мустақил ишларини ташкил этиш муаммолари.....	277
139	J.Z.Madaminov, I.I.Madaminov Muhandislik va kompyuter grafikasi fani bo'yicha bo'lajak muhandislarni amaliy-ijodiy hamda loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirishning dolzarab muammolar va uning yechimlari.....	278
140	Р.Х.Каримов Повышение эффективности изготовления деталей машин с использованием комбинированного лезвийного инструмента...	280
141	О.Шомуродова., А.Ширинова Педагогические аспекты профессионального мышления в вузовском курсе графических дисциплин.....	282
142	Р.Х.Каримов., С.С.Нурматова Бўлажак муҳандисларни график компетенцияларини шакллантиришда “муҳандислик ва компьютер графикаси” фанини ўрни.....	284
143	O.S.Inoyatov, N.T.Gayberdiyeva Hayoliy obrazlar orqali o'quvchilarning fazoviy tasavvurni shakllantirishda.....	286
144	N.A.Kadirova Oliy ta'limda tasviriy san'at yo'nalishi o'qituvchilarining ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish.....	288
145	S.Nurmurodova Oliy o'quv yurtlarida talabalarning mustaqil ta'lim jarayonini tashkil qilishning pedagogik asoslari.....	289
146	T.Bekmuratov Pedagogik rasmning tasviriy san'at darslaridagi ahamiyati.....	291

**«Tálimdi jetilistiriwde innovatsion usılda oqıtıw hám tárbiyalaw»
atamasındaǵı**

Respublikalıq ilimiy-ámeliy konferenciya

MATERIALLARI

25-26-NOYABR 2022-JÍL

**«Ta’limni takomillashtirishda
innovatsion uslubda o‘qitish va tarbiyalash» mavzusidagi**

Respublika ilmiy- amaliy anjuman

MATERIALLARI

25-26 NOYABR 2022 YIL

Ózbekstan Respublikası Ministrler kabinetiniń 2022 jil 7-mart kúngi «Ózbekstan Respublikasında 2022-jilda xalıq aralıq hám respublika kóleminde ilmiy hám ilmiy-texnikalıq ilajlar rejesi haqqında»ǵı 101 F biyligi, Ózbekstan Respublikası Joqarı hám orta arnawlı bilimlendiriw ministrliginiń 2022-jil 14-mart kúngi 97-sanlı buyırǵı hám Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedaogialıq institutı 2022-jil 18 mart kúngi 87D/1-sanlı buyırqları tykarında toplam baspadan shıǵarıwǵa jiberildi.

Texnikalıq redaktor: Z.Djumagulov, M.Kamilova

Operator: N.Nısanbaev

Ájiniyaz atındaǵı NMPI redakciya-baspa bólimi
Ájiniyaz atındaǵı NMPI baspaxanasında basılǵan. 2022-j.
Buyırtpa №0406. Nusqası – 50 dana. Formatı 60x84 Kólemi 19,5 b.t.
230100, Nókis qalası, Bilimliler gúzarı, 20-úy, Reestr №11-3084.